

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Студијски програм мастер академских студија

Социјални рад

ЗАВРШНИ РАД

Подстицање просоцијалног понашања у оквиру невладиних организација –

Пример Екуменске хуманитарне организације

Encouraging prosocial behavior within non-governmental organizations - The example of the
Ecumenical Humanitarian Organization

Студент:

Јелена Милојевић

Ментор:

др Јована Шкорић

Нови Сад, 2022.

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Студијски програм мастер академских студија

Социјални рад

ЗАВРШНИ РАД

Подстицање просоцијалног понашања у оквиру невладиних организација –

Пример Екуменске хуманитарне организације

Encouraging prosocial behavior within non-governmental organizations - The example of the Ecumenical Humanitarian Organization

Овај завршни рад не садржи облике незаконитог присвајања или злоупотребе радова других аутора.

Овај рад не сме да буде предмет незаконитог присвајања или злоупотребе од стране других аутора.

This thesis does not contain any form of illegal appropriation or abuse of other authors' works. This thesis must not be an object of illegal appropriation or abuse by other authors.

Нови Сад, 2022.

Потпис

Садржај

УВОД.....	1
1. ПРОСОЦИЈАЛНО ПОНАШАЊЕ	4
1.1. Алтруизам.....	4
1.2. Емпатија.....	6
1.3. Филантропија	6
1.4. Мотиви просоцијалног понашања.....	7
1.5. Појава просоцијалног понашања у невладиним организацијама	9
2. ВОЛОНТИРАЊЕ	11
2.1. Социјални капитал.....	12
2.2. Однос младих према волонтирању и њихова мотивација	12
2.3. Учествовање у волонтерском раду	14
3. НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	16
3.1. Међународне невладине организације	17
3.2. Невладине организације у Србији	19
4. ЕКУМЕНСКА ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА	22
5. МЕТОДОЛОГИЈА	26
6. РЕЗУЛТАТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА	29
7. ЗАКЉУЧАК	38
7.1. Дискусија	38
7.2. Закључна разматрања.....	41
8. БИБЛИОГРАФИЈА.....	43
9. ПРИЛОЗИ.....	47

ЗАХВАЛНИЦА

Овај рад није само резултат мог труда и инспирације него и велике подршке људи који ме окружују, пре свега моје породице и пријатеља.

Посебно сам захвална својој менторки др Јовани Шкорић која ме је саветовала током писања мастер рада као и Ведрани Бјелајац, пројектној координаторки Екуменске хуманитарне организације која ми је дала корисне информације и помогла током истраживачког дела.

Јелена Милојевић

САЖЕТАК

Битно питање данашњице јесте колико се сви ми понашамо просоцијално, колико осећамо емпатију и колико смо алтруистични. Разни су мотиви оваквог понашања односно људи помажу другима вођени неким својим разлозима, као на пример да како они помогну некоме, неко други ће исто тако помоћи њима или да смо ми научили да се понашамо просоцијално кроз угледање на друге или кроз подстицање као што су награде и похвале или чак кроз казне. Када говоримо о просоцијалном понашању једна од честих асоцијација јесу невладине организације јер оне подстичу алтруизам, помоћ другима, мотивишу друге да се укључе у животе оних којима је нека помоћ потребна. Невладине организације највише позивају младе на волонтирање. Волонтирањем не само да доприносе својој заједници и појединцима понаособ, него и тиме они стичу разна искуства и шире своја познанства и видике. Из тог разлога у овом раду ће се говорити о мотивима алтруизма и просоцијалног понашања, подстицању просоцијалног понашања у оквиру невладиних организација, подстицању волонтерског рада, о деловању организација, како невладине организације утичу на запослене и волонтере и биће приказан пример једне такве организације, *Екуменске хуманитарне организације*. *Екуменска хуманитарна организација (ЕХО)* јесте невладино удружење које доприноси развоју цивилног друштва кроз разне активности и услуге и његово дело ће се приказати у овом раду кроз методу фокус групе.

Кључне речи: *просоцијално понашање, невладине организације, алтруизам, хуманитарне организације, волонтирање, емпатија, Екуменска хуманитарна организација.*

ABSTRACT

The important issue of today is how we behave, how empathic we are and how altruistic we are. There are different motives for this behavior, that is, people help others for certain reasons, for example if they help someone, someone else will also help them. When we talk about prosocial behavior, it is often associated with non-governmental organizations, because such organizations promote altruism, help others and motivate others to work for the lives of those who need help. Volunteering is the most common example of prosocial behavior. By volunteering, young people not only contribute to their community and individuals, but also gain various knowledge and expand their experiences. In this case, this master thesis will talk about the motives of altruism and prosocial behavior, the promotion of prosocial behavior in non-governmental organizations, the functioning of organizations and their influence on employees and volunteers, and thesis will show an example of such an organization, the Ecumenical Humanitarian Organization. The Ecumenical Humanitarian Organization (EHO) is a non-governmental organization that contributes to the development of civil society through various activities and services. Its work is presented in this paper using the focus group method.

Keywords: prosocial behavior, non-governmental organizations, altruism, humanitarian organizations, volunteering, empathy, Ecumenical Humanitarian Organization

УВОД

У свету недаћа које са собом доносе многобројне проблеме окрећемо се људскости, праведности и добрим односима. Зашто живети са сталним добијањем стресних информација када можемо своје мисли да усмеримо на нешто лепше и добронамерно? Колико често заборавимо на људе око нас и зашто се не сетимо да некоме дан улепшамо? Наиме, данас често заборављамо на људе око нас, на оне којима треба помоћ и мислимо да ће неко други да учини нешто добро уместо нас. Данас, треба да се сетимо да учинимо неком дан лепшим, да се понашамо добронамерно према другој особи, односно да се понашамо просоцијално. Стога је циљ овог рада је да прикаже како изгледа подстицање просоцијалног понашања у оквиру невладиних организација па самим тим да и својим примерима подстакне просоцијално понашање код појединаца. Просоцијално понашање јесте дело учињено са циљем остваривања добробити за другу особу, а алтруизам је жеља да се помогне другој особи чак и ако то подразумева губитак за особу која помаже. О томе ће се посебно говорити у поглављима на почетку рада. На неки начин када говоримо о просоцијалном понашању или о самим појавама алтруизма и емпатије треба да поменемо и волонтирање као активност која јасно показује ове особине и такво понашање, мада се понекад деси да волонтирање доноси и корист, али тада та активност није више волонтирање. Волонтирање, као начин и стил живота је активност која је проткана жељом да се помогне другој особи. Она је, такође, непрофитна и неплаћена активност у којој волонтери давањем свог слободног времена, знања и искуства доприносе својој заједници и освешћују вредности као што су толеранција, солидарност, мир и љубав. Млади људи су често појединци који желе да допринесу својој заједници и они се окрећу волонтирању у разним организацијама, мотивисани су и вољни и желе бољу околину за све. Такви појединци најчешће помажу својој околини волонтерским радом у склопу невладиних организација које имају своју историју, своје циљеве, дужности и вредности. (Batson & Powell, 2003; Aronson, Vilson & Akert, 2013)

Рад невладиних организација је глобално веома значајан. Користан пример оваквог рада описан је у приручнику „100 друштвених иновација из Финске“ где се између осталог говори и о Кампањи Дан глади *Црвеног Крста Финске* која је започета 1980. године. Идеја апотекара Маилиса Корхонена (*Mailis Korhonen*) је настала када се у Рогу Африке говорило о глади и тада је директор регионалног одељења *Црвеног крста Финске* прихватио замисао Корхонена прикупљања средстава подстицањем људи да скромније једу у школи, на послу и код куће и тиме донирају уштеђени новац. Ово је кампања у оквиру организације чија је сврха пре свега, прикупљање новца на различите начине за хуманитарне домаће и међународне активности, али она је постала и позитиван догађај који се проводи са пријатељима. Ова кампања је пример подстицања просоцијалног понашања једне организације. Просоцијално понашање као и алтруизам суштински су везани за невладине организације. Невладине организације могу бити различитог типа, могу бити образовне и истраживачке, еколошке, хуманитарне, социо-хуманитарне и организације које подстичу развој локалне заједнице као и организације које подстичу промоцију, заштиту и развој људских права. Међутим, каквог год да су типа и делатности рада невладине организације често броје многе волонтере који помажу у остваривању циљева организације, делују у складу са визијом одређене организације и волонтери настоје да у свом окружењу и организацији делују просоцијално (Таипале, 2020; Пауновић, 2006).

Екуменска хуманитарна организација ће заузети велики део овог рада пошто из мог искуства ова невадина организација даје прави пример квалитетног и веома корисног рада. *Екуменска хуманитарна организација* (у даљем тексту *ЕХО*) делује кроз пет програмских области: хуманитарни рад, међуверску и међуетничку сарадњу, дијаконију, социјалну заштиту и цивилно друштво. *ЕХО* броји многе волонтере који су дали свој удео у хуманитарном раду, као на пример тако што су пружали подршку у раду са мигрантима или у раду са ромском децом у школи и на терену. О *ЕХО*-у, самом настанку, организацији и волонтерима ће се посебно говорити у посебном поглављу, али ће се и искуство волонтера приказити на посебан начин, кроз методу фокус групе. Они ће говорити о свом искуству у организацији, али и у искуству у раду са децом, у школи или на терену. Ипак ова организација броји разне пројекте који се тичу многих друштвених проблема зато су и запослени и волонтери овде ангажовани да чине оно најбоље за своју

заједницу. На тај начин *ЕХО* подстиче просоцијално понашање, али са тим ова организација треба и да мотивише волонтере и да их подстиче на даљи рад приказујући сталне резултате и позитивне стране волонтирања. (Статут Екуменске хуманитарне организације, 2022.)

1. ПРОСОЦИЈАЛНО ПОНАШАЊЕ

Просоцијално понашање које се јавља у невладиним организацијама треба да буде посебно истакнуто у овом раду, али би се пре тога требало говорити и другим сличним облицима понашања, као што су алтруизам и емпатија. Затим ћемо се посебно осврнути на просоцијално понашање, који су основни мотиви просоцијалног понашања и како се оно прожима кроз деловање невладиних организација. Појам филантропија се такође непосредно везује за ове појмове и тај појам би се код нас превео као човекољубље, љубав према ближњима којом подстичемо људску добробит. Када анализирамо филантропију видимо да је то на неки начин и део просоцијалног понашања стога постоји одређена конекција између ових појмова. Видећемо колика је заправо веза између ових појмова, како такве појаве утичу једна на другу и како се осети жеља за помагањем код људи и организација. Веза између ових појмова постоји али битно је и разграничити појмове пошто се често деси и да не правимо јасну разлику између истих. (Aronson, Vilson & Akert, 2013; Watson, Powell, 2003).

1.1. Алтруизам

Кренимо од појма алтруизма и како се оно схвата и дефинише у литератури. Постоје два схватања алтруизма, где је према једном алтруизам морални идеал за све људе, а према другом схватању он је лични избор сваке особе. Према делу Социјална психологија *алтруизам је жеља да се помогне другој особи чак и ако то подразумева губитак за особу која помаже*. Алтруизам је супротност егоизму и објашњава се као мотивација за повећање благостања друге особе. Овде је битно нагласити „друге особе“ пошто управо латинска реч „alter” у преводу значи „други“ и одатле појам алтруизам. Огист Конт, оснивач позитивизма, у његовом главном делу *Курс позитивне филозофије* (1830) је употребио појам алтруизам и описао га као начин понашања где појединац ставља друге (туђе) интересе испред својих. Конт није волео револуцију, није волео борбу него је истицао слогу, љубав, поштовање ауторитета, алтруизам и солидарност свих чланова друштва. Током читавог живота можемо да чујемо многе примере алтруизма, када је једна особа помогла другој, када смо приметили саосећање, племе нитост, разумевање и

добродушност и када је нека особа реаговала чак неразмишљајући да то може бити штетно по њу. Стога, у литератури се често наводи да је са једне стране алтруизам црта личности, али са друге стране ствар коју смо научили од других током одрастања. У сваком случају, алтруистична особа поступа свесно и намерно због благостања друге особе. Међутим, често постоје и примери где ово није случај. 1964. године током ноћи убијена је Кити Ђеновезе у Њујорку. Док су неке комшије слушале напад, неке су посматрале, али тек је након 35 минута неко позвао полицију али тада је већ било касно. Случај Кити Ђеновезе отворио је многа питања али првенствено оно „Зашто нико није помогао овој девојци?“ Повела се и полемика о томе да ли мање помажемо ако је више очевидаца. Нека истраживања као што је истраживање *Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility* показују да јесте тако, да особе не сматрају ту ситуацију озбиљном до одређеног момента или дође до дифузије одговорности где појединац неће помоћи јер очекује од другог појединца да он хоће, на неки начин ослони се на другу особу и чека да друга особа одреагује. Друштвена одговорност јесте помоћи, али посебно у оружаним ситуацијама, где посматрач може бити животну угрожен мања је могућност алтруистичног деловања што је на неки начин и оправдано. Такве ситуације не очекујемо и не знамо како да одреагујемо у њима, стресне су и остајемо затечени и нисмо психички, па често и физички у могућности да помогнемо. Постоје и разлози који говоре зашто се алтруистички понашамо, често су то ситуациони фактори, друштвене норме али и понашање других људи. Али постоје и неке теорије, као на пример теорија која се назива „селекција сродника“ која објашњава да је природно да се особа понаша тако да помаже генетским сродницама. „Норма узајамности“ означава да тиме што ми сада помажемо очекујемо да ће неко помоћи нама у будућности односно повећаће се вероватноћа да ће нама неко помоћи кад нам то буде требало. Разне су полемике зашто људи често алтруистично поступају или не поступају али једно је сигурно да када поступамо тако често доживимо емпатију, о којој ће бити речи у наставку. (Aronson, Vilson & Akert, 2013; Batson, Powell, 2003; Darley, Latané, 1968; Лукић, 1989)

1.2. Емпатија

Емпатија је „способност стављања у положај друге особе и доживљавања догађаја и осећања онако како их та особа доживљава.“ Енглески психолог Едвард Бредфорд Тиченер (*Titchener*, 1909) превео је са немачког језика појам *emfühlung* на енглески језик и назвао га *empathy* и описао га у свом делу *Experimental Psychology of the Thought-Processes* (1909). Енглески психолог је објаснио емпатију као способност појединца да се усклади са емоцијама друге особе или да разуме друге особе. Џорџ Херберт Мид говорио је да је емпатија један елемент социјалне интелигенције, способност преузимања друге улоге. Многа истраживања, аутори и речници казују о емпатији на сличан начин као и приручник *Социјалне психологије. Разумети свет другог, разумети другу особу је оно што често доживљавамо али ретко будемо свесни тога.* (*Aronson, Vilson & Akert*, 2013) Наиме, емпатија има своју когнитивну али и афективну димензију. Када говоримо о емпатији у оквиру њене когнитивне димензије, онда је она когнитивна свесност о стању друге особе, о њеним мислима, осећањима и намерама. Када говоримо о емпатији у оквиру њене афективне димензије она је онда емотивна реакција која је слична или чак иста реакцији и осећањима друге особе. Некада емпатија има и своје негативне аспекте. Тактичка емпатија има за циљ превару и насиље. Себична емпатија је карактеристична за ону особу која помаже али очекује личну корист од тога. Али, Даниел Батсон је још 1991. писао о томе да кад осећамо емпатију према другој особи, покушаћемо да јој помогнемо из самих алтруистичних разлога, а не зато што бисмо имали неку корист од тога и ту Батсонову теорију називамо хипотезом емпатија – алтруизам. (*Aronson, Vilson & Akert*, 2013; *Wispe*, 1987)

1.3. Филантропија

Филантропија је реч грчког порекла која је наш језик преведена као човекољубље, мада је просто можемо назвати и човечност. Она се јавља свуда, у свим културама и религијама, од хришћанске и јеврејске заједнице па чак и код Аборигина у Канади где је предуслов за живот у друштву, зато је називамо и глобалном појавом. Колико је филантропија глобална појава, показују истраживања спроведена 2017. године од стране *Charity Aid Foundation*. Чак 21% становништва волонтира, 30% донира новац, а половина

становништва помаже непознатој особи. Није узалуд што је Пејтон (*Payton, Moody, 2008*), оснивач *Центра за филантропију* Универзитета у Индијани, говорио о значају филантропије, о томе како је она непосредни услов за слободно, отворено и демократско друштво. Он је дефинисао филантропију као „добровољну акцију која се врши за опште добро“. Филантропију можемо описати и као гест када дајемо своје време, вештине, знање или новац као појединац или организација за јавно добро или добро другог појединца. У том случају, видимо да је појава филантропије непосредно везана за појаву алтруизма, коју описујемо као жељу да се помогне другој особи. Чак се говори о томе да постоји модерна филантропија која се знатно разликује од традиционалне филантропије. Наиме, традиционална филантропија се концентрисала на благостање, сузбијање сиромаштва и образовање, док се спектар модерне филантропије проширио и на неке друге појаве као што су очување природе. Зато су настали многи друштвени покрети и непрофитне организације које показују филантропско понашање. То понашање зависи и од индивидуалних карактеристика, као што су пол, узраст, брачни статус, али и од ситуационих фактора који говоре како реагујемо потребама другог, како помажемо, колико често и како реагујемо на особу која од нас тражи помоћ или видимо да јој је потребна. Постоје и фактори контекста који такође одређују наше филантропско понашање, а то су утицаји културе, вредности и околина у којој живимо. Филантропију не везујемо само за алтруизам и просоцијално понашање, него и за саме невладине, непрофитне организације. Акције подршке, донације и волонтирања се јављају као саставни део невладиних организација, а оне су и знак филантропије. (*Lazar, Hatos 2019; Payton, Moody, 2008*)

1.4. Мотиви просоцијалног понашања

Просоцијално понашање је дефинисано као „било које дело учињено са циљем остваривања добробити за другу особу.“ Реч просоцијално се није јављала раније, настала је тек као антоним речи антисоцијално. Просоцијално понашање као што је чињење малих и великих услуга за друге, пружање практичне и емоционалне подршке, давање савета, доноси одржању и побољшању друштвених односа. Просоцијално понашање је како смо већ споменули било које дело односно читав спектар радњи намењен да користи другој

особи или особама, а не себи, то су понашања као што су утеха, дељење и сарадња. Вечито је питање зашто се понашамо просоцијално? То питање је посебно важно социјалним психолозима. Многи од њих доводе у везу теорију социјалног учења са просоцијалним понашањем, тако што особе уче о оваквом понашању кроз награде или казне, да се обично награди када покаже неку врсту просоцијалног понашања али и да се казни када се не покаже или кад се јави антисоцијално понашање. Исто тако просоцијално понашање долази кроз учење по моделу. Деца ће се просоцијално понашати јер су подстицана материјалним наградама или похвалама, али и кажњавана док ће адолесценти да показују овакво понашање као производ друштва али и због награди и казни, а потом ће бити и производ самонаграђивања. Један од разлога просоцијалног понашања јесте и селекција сродника и норма узајамности што смо поменули у поглављу о алтруизму. Три основна мотива у позадини просоцијалног понашања јесу да је помагање инстинктивна реакција усмерена да унапреди добробит оних који су нам генетски слични. Други мотив објашњава теорија социјалне размене да добици од помагања премашују губитке и зато људи помажу другима, док је трећи мотив по Батсоној хипотези емпатија – алтруизам да снажна осећања емпатије са жртвом подстичу крајње несебично давање. Једна студија се посебно бавила просоцијалним понашањем односно да ли се просоцијално понашање чешће јавља код појединаца који су укључени или искључени из друштва. У закључним разматрањима студије из 2014. године (*Cuadrado, Tabernero, Steinel, 2014*) говори се о томе да је потреба за одржавањем друштвених односа фундаментална и да се искључени појединци више понашају просоцијално него појединци укључени у друштво, само онда када мисле да могу да се повежу са осталима. Појединац који се понаша просоцијално је обично асертиван, активан, социјалан, саосећајан, компетентан и сарадљив. Мотивација просоцијалног понашања код појединаца који су на неки начин искључени из друштва, на пример деца у школи која су одбачена од својих другара показују жељу за припадањем и повезују се са другима тако што се просоцијално понашају јер свом снагом покушавају да се повежу са другима. Демонстрација просоцијалног понашања није корисна само другима него и особи која се тако понаша, због њене вере у људе, хуманизма, али и емоција радости и љубави па и материјалне или социјално-психолошке добити. Поједина истраживања говоре о томе да они појединци који реагују просоцијално, живе дуже,

срећнији су и здравији. (Aronson, Vilson & Akert, 2013; Cuadrado, Taberbero, Steinel, 2014; Peetz, Howard, 2020; Batson, Powell, 2003; Спасеновић, 2008)

1.5. Појава просоцијалног понашања у невладиним организацијама

Појава просоцијалног понашања је веома карактеристична за невладине организације. У каснијим поглављима ћемо се посебно осврнути на невладине организације и на њихову типологију али сада с обзиром да посебно говоримо о појави просоцијалног понашања треба овакво понашање споменути у оквиру невладиних организација. Просоцијално понашање се јавља у невладиним организацијама пошто су оне те које се све више укључују у велике друштвене проблеме који су редовно сиромаштво, беда и немири. У великом случају многе невладине организације делују просоцијално када увиде одређени друштвени проблем као што су сиромаштво и беда. Значај невладиних организација је све већи да су чак и људи почели да верују више њима него традиционалним институцијама као што су школе, цркве и универзитети. Дешава се да ће пре НВО деловати просоцијално од многих других институција. Из тог разлога у многим земљама, посебно севернијим НВО су подједнако укључене у деловање као и неке школе, универзитети или друге институције. Свакако је за то заслужно организовање тих институција, њихове визије, циљеви, запослени, волонтери и много других фактора који су учинили да државни систем уважи такве организације на том нивоу. (Moynihan, DeLeire, Enami, 2013)

Посебно се истиче да су невладине, непрофитне организације испуњене миром и љубављу и да оне делују кроз то емпатију и да је њихова мисија увек усмерена на друге. У зависности од типа невладине организације имамо различите циљеве и област. Кроз деловање НВО посебно се може увидети просоцијално понашање код њихових волонтера и зато ће следеће поглавље јасно да говори о значају волонтирања, о томе како волонтери доприносе заједници и какве добити цео свет има од волонтера па и самих невладиних организација. Обично се волонтери опредељују да помогну другима врло често и на много дужи временски период. Волонтирање и друштвено користан рад повезују особе, шире видике и обогаћују искуства свих. Кроз многе примере се то може видети, посебно примери из невладиних организација где волонтери дају својој заједници баш оно што

заједници треба. Зато увек треба подстицати рад невладиних организација, невладине организације треба да подстичу остале на просоцијално деловање. (Moynihan, DeLeire, Enami, 2013; Пауновић, 2006)

2. ВОЛОНТИРАЊЕ

Иако се данас говори доста о томе како млади не користе своје слободно време на најквалитетнији начин, ипак многи примери доказују да они управо проводе своје време на користан, ефективан и продуктиван начин. Многи млади људи се препуштају волонтирању различитог карактера. Углавном је то нека врста помоћи другима, освешћавање других али и генерално рад са људима и рад у својој заједници. Ако желимо да ту активност назовемо волонтерском она треба да буде добровољна, да је појединац обавља без икакве присиле, она треба да буде и непрофитна, односно да се на њу не гледа као на неку активност која може да донесе материјалну корист. Волонтирање треба да буде и без дневнице, без накнаде за рад осим накнаде за транспорт, смештај, храну и она наравно треба да иде у корист другом појединцу или заједници. Како постоје разне организације, образовне, еколошке, хуманитарне и остале тако и волонтирање може имати другачију сврху. Стога су и волонтери различитих профила и интересовања као и година. Велики број институција подстиче индивидуе на волонтерски рад ради стицања искуства, али треба обратити пажњу да ако људи осете да раде то само ради спољних захтева и тако што чине услугу одређеним институцијама њихова жеља за волонтирањем ће се смањити. (Aronson, Vilson, Akert, 2013; Милиша, 2008)

О волонтирању се говори као о планираној и необавезној активности са циљем помоћи заједници. Када гледамо на волонтирање на индивидуалној основи, може се навести да ће оно допринети позитивном физичком и менталном здрављу у даљем животу појединца. А када гледамо из једног другог угла, угла заједнице волонтирање је препознато као битан начин изградње и одржавања цивилног друштва. Из економског угла волонтери доприносе приватном, државном сектору и невладиним организацијама. Волонтери на различите начине доприносе својој заједници, али кроз волонтирање се стиче једно посебно искуство, искуство о раду и волонтирање даје нове могућности али и нова знања и гледишта. Управо зато и млади се окрећу волонтирању и почињу да раде на себи тако што проводе време са другим волонтерима, остају укључени у многим активностима и њихова мотивација за волонтирањем постаје све већа јер имају прилику да виде да се њихов труд и рад исплати. Однос младих према волонтирању је управо из тих

разлога веома позитиван и они често остају део волонтерских активности. Млади људи уживају у таквим активностима, односима посебно када се ради о волонтерским активностима које су изван њихових градова или држава. (Приручник за обуку волонтера, 2013; Махмић, 2018; Valenzuela, Martinez, Cumsille, 2018).

2.1. Социјални капитал

Француски филозоф Бурдије (*Bourdieu*) је разликовао економски, културни и социјални капитал. Посебно је говорио о социјалном капиталу који означава мрежу кооперативних односа и који се гради у трајним друштвеним односима. (*Bourdieu*, 1986) Социјални капитал је описао као скуп ресурса којима располажу индивидуе и групе захваљујући мрежи односа који су створили. Није само Бурдије спомињао значај социјалног капитала него и други аутори после њега. Амерички политиколог, Патнам (*Putnam*) је писао такође о социјалном капиталу и много је утицао на даље расправе на ову тему и описао социјални капитал као *капитал који чине елементи друштвене организације, мреже, норме и друштвено поверење, који олакшавају сарадњу и координацију актера ради узајамне користи.* (*Putnam*, 2000) Социјални капитал се управо ствара кроз волонтирање, када волонтери имају привилегију да прошире своје видике и да се повежу са другим волонтерима или организацијама. Социјални капитал доноси бројне привилегије волонтерима, јер их оно оснажује, добијају друштвену подршку и шире мрежу познаника и пријатеља, стварају осећај припадности, друштвености и поверења. Зато је однос младих према волонтирању често веома позитиван. Млади волонтери се често одлучују и на волонтерске програме у иностранству, где учествују у интернационалним пројектима, пружају помоћ не само својим сународницима и суграђанима него и народима широм света и тако стичу још већи социјални капитал. (Приручник за обуку волонтера, 2013; Махмић, 2018; Valenzuela, Martinez, Cumsille 2018; Гостовић, 2018; Bourdieu, 1986; Putnam, 2000)

2.2. Однос младих према волонтирању и њихова мотивација

Зашто су млади мотивисани да се баве волонтерским радом? Постоје различити разлози зашто се млади посвете волонтирању, то су најчешће друштвени разлози али постоје и индивидуални. Одређени однос према волонтирању постоји као што постоји однос према раду како и сама истраживања говоре да се однос као и ставови према волонтирању мењају у складу са односом тј. ставовима према раду. Оно што нас покреће на волонтирање па самим тим и на рад јесте тимско деловање, помагање другима, осетљивост за проблеме других као и поштовање индивидуалних разлика. О функција волонтирања говориће се посебно у следећем поглављу, али их треба свакако поменути и овде јер оне одређују битан однос младих према волонтирању, као што је функција вредности, социјална функција, врло често функција каријере и функција повећања самопоуздања. Волонтирање захтева унутрашњу мотивацију, односно да особа из сопствене жеље за развојем познаје зашто се бави волонтирањем. Међутим, ако је особа на неки начин више спољашње мотивисана на волонтирање доћи ће до тога да буду мање склони волонтирању у будућности. (Милиша, 2008)

Уопште гледано, млади имају позитиван однос према волонтирању, имају жељу да учествују у активностима и помажу, дају своје слободно време, знања и искуства, али су често млади и недовољно амбициозни, не користе своје слободно време и препуштају се досади и доколици. Тако се јавља и негативан став према волонтирању, када млади не осећају потребу за тим, када посвећују своје време другим стварима и када не виде посебну корист од волонтирања. То често јесте разлог зашто млади не волонтирају зато што они конкретно не виде корист од тога. Они не схватају да могу имати утицаја на живот друге особе, па и живот заједнице и да ће им такво искуство изузетно значити. Они који то виде они се и посвете волонтирању. Током студија, млади људи налазе слободно време које посвећују волонтирању и тако стичу одређене животне вештине, утичу на социјалне вредности и испуњавају своју потребу да постану вође. Сматра се да студенти волонтери испуњавају и своје тако и друштвене циљеве кроз волонтирање како ниједна друга група волонтера не би могла да испуни, зато они много чешће волонтирају од својих вршњака који не студирају. Тако студенти волонтирају обично у здравственим установама, као што су болнице, домови за негу и центри за рехабилитацију, у организацијама које су фокусиране на сузбијање сиромаштва као што су јавне кухиње. Студенти исто тако волонтирају у образовним установама, школама, вртићима, камповима

и разним другим пројектима, волонтирају и у религијским установама, организацијама за заштиту животне средине, организација за заштиту животиња и пословним организацијама као и политичким странкама. (Милиша, 2008).

2.3. Учествовање у волонтерском раду

Волонтерски рад који је схваћен као рад који треба да се врши без икакве присиле или без новчане надокнаде заснован је на идејама самопомоћи, узајамне помоћи и филантропије. Принципи волонтерског рада јесу да волонтирање доноси добробит заједници, да је ствар избора, да се волонтерски рад не плаћа, али и да није замена за плаћени рад, да се одвија у непрофитном сектору, да је заснован на поштовању права, достојанства и културе других као и да промовише људска права. Волонтирање има својих шест функција. Функција вредности означава да се појединац води тиме да брине о другима, тада изражава вредности алтруизма и емпатије. Волонтирање има и функцију разумевања која говори о стицању нових искустава и прилици за учење и стицање нових вештина. Социјална функција се осврће на упознавање нових људи и стварање пријатељстава док функција каријере говори о неким бенефицијама за грађење каријере. Протективна функција волонтирања говори о томе да некад људи волонтирају и да би побегли од својих негативних осећања, функција повећања самопоуздања је присутна пошто кроз волонтирање појединац остварује лични раст и развој и снажно је мотивисан за даље волонтирање или рад. Само учествовање у волонтерском раду доноси многа питања. Једно од тих питања јесте како колико треба да траје учествовање у волонтерском раду. С тим да је волонтирање безобавезна активност она не мора да има неко своје посебно трајање али на основу ангажовања она се дели на дугорочно, краткорочно и ad hoc волонтирање. Дугорочно волонтирање траје дуже од 10 часова недељно, најмање три месеца без прекида, док краткорочно волонтирање није дефинисано Законом о волонтирању, али неко такво волонтирање тумачи као оно волонтирање које траје мање од три месеца годишње или оно као волонтирање које траје и до годину дана али не више од 10 часова недељно. Ad hoc волонтирање означава волонтерске активности које не трају више од 10 часова недељно, најдуже 30 дана без прекида или са прекидима. Учествовање у волонтерском раду значи и да ће сваки волонтер да прође кроз одређену оријентацију и

обуку. Обука ће помоћи сваком волонтеру да усвоји нова знања и вештине и улиће му осећај самопоуздања. Ако учествује у волонтерском раду, битно је да волонтер буде упознат са програмом рада, описом посла и улогом у свом тиму. Учествовање у волонтерском раду обично се прожима кроз невладине организације, о којима ће бити речи у наставку. (Махмић, 2018; Милиша, 2008).

3. НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

У овом поглављу ће бити више речи о невладиним организацијама. У свету постоје многобројне невладине организације, а у Србији их има више стотина на локалном, регионалном и републичком нивоу. Данас постоје разни друштвени проблеми и у њихово решавање увек су укључене невладине организације. Њихов циљ је да створе хумано, праведно и толерантно друштво као и да учествују у културном, економском и духовном препороду. Четири важна изазова управљања у невладиним организацијама су одговорност заинтересованих страна, зависност од животне средине, поузданост волонтера и динамика одборничке групе. Постоји више класификација невладиних организација управо зато што постоје разни критеријуми на основу којих се те класификације дешавају. Неки од типова владиних организација јесу образовне и истраживачке, еколошке, хуманитарне, социо-хуманитарне, организације које су усмерене на развој и локалну заједницу и организације које се баве промоцијом, заштитом и развојем људских права. У сектор невладиних организација спадају фондациије, социјалне установе, удружења грађана, политичке партије, клубови, професионалне и пословне асоцијације. Свака организација је непрофитна уколико је формална у одређеном смислу организована, приватна односно одвојена од владе (невладина), самоуправна, контролише своје активности самостално, непрофитна дистрибуција (било који профит или вишак сваке године мора се држати унутар организација да служи својој мисији и да се не дистрибуира власницима) и исто тако она је добровољна. На основу величине организације па и њених финансијских средстава невладине организације могу бити експертске групе, средње невладине организације и мање невладине организације. (Павловић, 1993; Пауновић, 2006)

Рад невладиних организација, наравно не зависи само од њихове визије или од њихових циљева, зависи много и од финансијских средстава којима располаже. Свако ко је желео да оснује једно удружење или организацију суочио се са одређеним проблемима и обично су то биле одређене финансијске ситуације. Међутим, данас постоји вештина која се зове фандрејзинг. Хенк Росо, оснивач Института за филантропију у Индијани описао је фандрејзинг као „вештину љубазног убеђивања људи да искусе радост

поклањања“. Конкретније речено фандрејзинг је обезбеђивање средстава за непрофитне организације, али не само то него оно укључује и пружање услуга као што су односи с јавношћу, маркетинг и истраживање тржишта, продаја робе, лобирање и стварно прикупљање добровољних прилога. Фандрејзинг (*Fundraising*) је вештина, стога неко може ту вештину да има, а неко не. Данас постоји могућност да се фандрејзери обучавају односно, школују и кроз неко време можемо очекивати да ће фандрејзер постати занимање као свако друго. Оно што краси фандрејзере су неке вештине и особине као што су прецизност, детаљност, способност руковођена, способност писања добрих текстова, способност за успостављање добрих односа са волонтерима, способност слушања других, поштење, смисао за хумор као и флексибилност и способност прилагођавања. Стога, свака невладина организација би требала да има успешног фандрејзера уз себе који ће својим одређеним вештинама успевати да на више начина поспеши рад организације. Многе међународне невладине организације су упознате са методом фандрејзинга и знају да у одређеним ситуацијама када на пример треба да прикупе финансијска средства за одређене пројекте треба да се служе вештинама фандрејзинга и да уз себе имају обучене фандрејзере који ће се својим способностима повезати са другима односно дариваоцима. (Krole, Fine, 2005)

3.1. Међународне невладине организације

За данашње друштво од посебно значаја су међународне невладине организације. Основне карактеристике међународних невладиних организација су да чланови ових организација нису држава већ национална удружења и организације које делују у границама одређених држава, невладине организације се оснивају на међународним скуповима делегат а одговарајућих националних удружења, како би деловале у одређеној држави, оне морају сагласност те државе, невладине организације покривају различите делове живота и различита друштвена питања и није им циљ стицање профита као разним компанијама, исто тако невладине организације су интернационалне, независне су у односу на државе али су и везане за унутрашње поретке. Постоји више типова НВО али и више класификација што смо поменули у почетку. Смиља Аврамов и Миленко Крећа у књизи *Међународно јавно право* из 1999. године груписали су међународне организације у

неколико категорија: 1. зависно од предмета делатности и обима надлежности на: а) свеопште и б) специјалне; 2. зависно од просторног деловања на: а) универзалне и б) регионалне; 3. зависно од степена организованости и обима овлашћења на: а) координирајуће и б) наднационалне; 4. зависно од категорије члана на: а) међудржавне и б) невладине. Примери међународних невладиних организација су бројни, чак по ауторима чланка *Међународне невладине организације* – Феномен савременог доба, Ивану Гвозденовићу и Инес Миладиновић постоји чак преко 40.000 оваквих организација али треба имати на уму да су неке веома активне, али неке и нису, престале су са радом или броје мало чланова и мисија им није успешна. Осврнимо се најпознатије међународне невладине организације, *Care International*, *Amnesty International*, *Oxfam International*, *Међународна привредна комора* и *Међународни црвени крст*. Аутономна хуманитарна организација, *Међународни црвени крст* основана је 1863.године. Код градића Солферино на северу Италије 1859. године одиграла се битка између француско-сардинијске војске и француске војске. То је била једна од највећих катастрофа тог доба, пошто је та битка бројала чак и око 40 000 погинулих и рањених. Анри Динан, швајцарски хроничар се опустио у пружање помоћи овом народу и позвао је околно становништво које није учествовало у рату да помогне рањеницима. Много људи се одазвало Динановом позиву, многе цркве су претворили у болнице, сахрањивали су мртве, обавештавали њихов породице и то је управо била прва организована акција помоћи у свету. Касније се та помоћ проширила, а Анри Динан је чак писао о томе у својој књизи „Сећања на Солферино“ коју је и објавио 1862., а 1863. у Женеви основао је неформални *Комитет петорице*. Касније, 26. октобра у Женеви одржана је конференција коју је организовао и одржао *Комитет*, на којој је учествовало 16 држава и тада се Комитет петорице конституисао као *Међународни комитет за помоћ рањеним војницима (Међународни комитет Црвеног крста)*. Ова међународна организација је до данас донела велики број међународних конвенција, за побољшавање стања рањеника, болесника, ратних заробљеника и о заштити грађанских лица за време рата. (Гвозденовић, Миладиновић, 2015; Кочовић, 2007)

3.2. Невладине организације у Србији

Потребно је истаћи неке невладине организације чије се деловање одвија у нашој држави. Као и у свету, тако се и у Србији данас све чешће помиње значај невладиних организација, све чешће је примећено њихово деловање и укључене су многобројна друштвена питања. Невладине организације су се код нас јављале и пружале подршку како су се јављали и проблеми. Били смо окружени многим опасностима које су нам учиниле животе другачијим. О томе је говорила и др Катарина Штрбац у свом делу *Хуманитарне организације у збрињавању цивилног становништва у ванредним ситуацијама*. Посебно је истакла да су се многе невладине хуманитарне организације настале уз ванредне ситуације у којима се нашло цивилно становништво. Уништавање природне околине, страдање становништва и укидање основних услова за живот су довеле до тога да порасте број као и деловање организација које ће на више начина да помогну отклањању узрока и да заштити становништва. Многобројне су такве организације у Србији, као што је *Црвени крст Србије*, *Црвени крст Војводине*, *Црвени крст Новог Сада*, *Центар за права детета*, *Мир – хуманитарна организација*, *Хуманитарно удружење Експрес*. Осврнимо се и на *Грађанске иницијативе*, удружење грађана за демократију и грађанско образовање које је настало 1996.године тако што је група активиста НВО захтевала да се креира друштвена база која би могла подржати демократске промене тако што би подучавала грађане о разним темама, демократији, о њиховим правима и како да буду активни грађани. Наиме постоји велики број оваквих организација у нашој земљи зато ћемо само неке од њих више описати и посветити пажњу ономе чиме се оне највише баве и које циљеве имају као и којом се визијом воде. (Штрбац, 2008; Пауновић, 2006; Интернет страница: Грађанске иницијативе)

Црвени крст Србије је хуманитарна, добровољна и непрофитна организација, чији је циљ да олакша људску патњу, да пружи помоћ угроженим лицима услед многих катастрофа и да спаси угрожене животе и здравље људи. С обзиром на такав циљ ове организације, главне активности *Црвеног крста Србије* су усмерене на помоћ угроженом становништву и избеглицама, пензионерима и другим угроженим лицима. Једна од мисија организације јесте побољшање услова живота деце стога она организује опоравак деце из

социјално угрожених породица, деце страдалих родитеља и деце из избегличких и расељених породица са Косова и Метохије. Због великог спектра активности и повезаности са другим институцијама, ЦКС сарађује са надлежним државним органима, органима територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, као и са установама и организацијама здравствене и социјалне заштите, предузећима и невладиним организацијама. Програми које спроводи ЦКС су многобројни, од програма народних кухиња, породичних пакета, социјалне инклузије до бриге о старима и опоравка социјално угрожене деце. Оно у чему ЦКС има највише утицаја јесте давање крви, у оквиру ЦКС наине постоји промоција даваштва крви, а по Закону о *Црвеном крсту Србије*: „У Србији је дневно потребно обезбедити 1.000 јединица крви, односно организовати акције добровољног давања крви на којима ће 1.000 људи добровољно дати крв. Давалац крви може бити свака здрава особа старости између 18 и 65 година код које се прегледом утврди да давање крви неће угрозити њу, нити особу којој би се та крв применила.“ (Павловић, 1993; Интернет страница: Црвени крст Србије)

Новосадски хуманитарни центар (НСХЦ) је хуманитарна, добровољна и непрофитна организација која својим деловањем доприноси изградњи хуманог грађанског друштва тако што пружа помоћ и социјалну заштиту маргинализованим групама, подстиче активизам грађана, промовише здравље и образовање и развија мреже хуманих и образованих грађана. Неки од основних задатака ове хуманитарне организације јесте сузбијање сиромаштва, организовање социјално-хуманитарних активности и побољшање здравља, а циљне групе овој хуманитарној организацији су избегла и расељена лица, Роми, старије особе, деца и жртве насиља. Услуге подршке у оквиру *НСХЦ* подразумевају за расељена и избегла лица информисање, материјалну и психосоцијалну подршку, унапређење стамбених услова, а за најсиромашније ромско становништво прикупља помоћ али и обезбеђује бесплатне услуге правне помоћи. *НСХЦ* пружа едукативну и материјалну подршку здравственим, социјалним и образовним институцијама. Оно што треба поменути везано за ову организацију јесте да у оквиру ове организације постоји Саветовалиште за младе од 2008.године које пружа психолошку помоћ и подршку и у саветовалишту помоћ могу да потраже корисници до 30 година али и старији такође. Значајан пројекат ове организације је *Спајалица* који доприноси стварању инклузивне заједнице тако што подстиче старије грађане да живе активно и сигурно, а циљ овог

пројекта јесте међугенерациска солидарност као и повећање свести о значају старих у нашем друштву и пружање помоћи старијим суграђанима. (Интернет страница: Новосадски хуманитарни центар)

Центар за права детета је хуманитарна, непрофитна и невладина организација која за циљ има остваривање права детета у Републици Србији. Центар за права детета има визију да дете одраста у здравој и безбедној средини са једнаким могућностима. Своју визију остварује тако што свакодневно учествује у решавању питања од значаја за право детета. Ова организација истиче да су данас многа деца угрожена и зато ова организација делује у корист детета и сви пројекти ове организације веома су посвећени подстицању развоја деце. Неки од пројеката Центра су *Фокус – Радимо заједно за правосудни систем који у центру има права и потребе детета, Позитивно родитељство, Права детета у Србији – Унапређење положаја детета у правосудном систему Републике Србије*. (Интернет страница: Центар за права детета)

Као што смо рекли и у самом уводу, многобројне су невладине организације у нашој земљи. Разлог зашто су посебно поменуте и описане претходне три организације јесте што ћемо се у овом раду посебно осврнути на *Екуменску хуманитарну организацију* из Новог Сада, а она као и претходне три организације већину својих пројеката базира на добробити детета и социјалној инклузији. Исто тако *Црвени крст Србије* посебно је поменут због свеопштег значаја, што је повезан са другим организацијама и што посебно истиче искорењавање сиромаштва и помоћ избеглицама. *НСХЦ* је као *ЕХО* организација из Новог Сада која исто тако пружа едукативну и материјалну подршку мигрантима, деци и Ромима. Њихови циљеви и визије говоре о самом њиховом деловању и о томе како они желе да помогну заједници у којој се налазе и где су одређени проблем увидели. Многе организације настале су како су и настали проблеми, на пример ратовима деведесетих и расељавањем тих година. Исти такав случај јесте и са другим друштвеним проблемима.

4. ЕКУМЕНСКА ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА

Сам назив овог рада носи са собом један додаток, а то је пример невладине организације, зато ћемо у последњем поглављу говорити о *Екуменској хуманитарној организацији* из Новог Сада. Након што смо објаснили многе појмове и прошли кроз рад неколико међународних невладиних организација и организација у Србији време је да све на неки посебан начин ујединимо и дамо слику невладине организације коју красе филантропија и просоцијално понашање. *ЕХО* је организација основана 1993. године са седиштем у Новом Саду и невладино и непрофитно је удружење које доприноси развоју цивилног друштва, развоју социјалних услуга као и повећаној социјалној укључености осетљивих група. Један чланак који је објављен 2016. године посебно наводи значај просоцијалног понашања у организацијама. Сваки појединац пролази кроз добро познате етапе развоја, а мало се говорило о томе како појединци развијају општи осећај просоцијалног идентитета. Такво понашање, појединци развијају и на свом радном месту, а то су најчешће радна места у невладиним организацијама. Као многе друге организације тако и *ЕХО* има свој специфичан просоцијални начин деловања и помагања. Она је укључена у многе делатности и у свакој од тих делатности приметимо црту просоцијалног понашања. (Farmer, Dyne, 2016; Статут Екуменске хуманитарне организације, 2022)

Осврнимо се на историјат *Екуменске хуманитарне организације*. *ЕХО* је основана 1993. године у Новом Саду на иницијативу Светског савета цркава, међународне екуменске организације која има око три стотине цркава у саставу. *ЕХО* као и неке организације настала је током деведетих година прошлог века. Описали смо те године у поглављу о невладиним организацијама као изузетно тешке године које су проузроковале рађање многих организација како би помогле људима у патњи и лошим условима. Тако је и сама *ЕХО* тежила да помогне угроженом становништву Војводине и била је највећа хуманитарна организација у Војводини током тих година и организација која је током и након НАТО бомбардовања помогла прихватање око 800 породица са Косова у Новом Саду. Ова организација је својом хуманитарном делатношћу успевала да помогне многим без обзира на њихову националност или верску припадност што наравно она ради и данас.

Оснивачи ове организације су представници одређених цркава, стога ова организација приказује и сарадњу цркве са другим организацијама и делатностима рада. Тако ће ЕХО и наставити да унапређује сарадњу са црквама и црквеним групама и да подстиче међусобну размену искустава. Многи су допринели развоју ове организације, али посебну захвалност организација даје Карољу Берешу, свештенику *Реформатске хришћанске цркве у Србији* али уједно и директору ЕХО-а до 2008.године. Он је водио ову организацију у веома тешким временима и успевао је да ризикује, охрабрује, и буде спреман да се носи са изазовима. (Статут Екуменске хуманитарне организације, 2022; Стратешки план Екуменске хуманитарне организације за период од 2019. до 2023. године)

Према Статуту Екуменске хуманитарне организације, ово удружење треба да подстиче сарадњу између дијаконијских организација и цркава које су чланице удружења (Словачка евангеличка црква у Србији, *Реформатска хришћанска црква у Србији*, *Грkokатоличка епархија Св. Николе у Руском Крстуру* и *Евангеличка хришћанска црква у Србији – Војводини*). ЕХО се посебно истиче својом сарадњом са другим организацијама тако да ова организација пружа многе могућности, као што су учешће на конференцијама, семинарима, тренинзима, трибинама, али она и информише о многим пројектима и програмима. Стога, сарадња је битна карактеристика ЕХО-а, она се посебно издваја у својим мрежама које је годинама градила и сада свако може да увиди то богатство које има. ЕХО је заједно са другим организацијама и друштвима спровела многе едукације, којим је подстакла волонтере и чланове организације на свој лични развој. Биле су то разне обуке као што су обука спроведена од стране ЕХО-а и НВО *Атине* – „Управљање конфликтима“, обука од стране *Тим центра* – „Развојни тренинг-лично оснаживање“, као и обука *Друштва учитеља Новог Сада* - „Од педагошког профила, преко ИОП-а, до транзиције“. Оно што је данас веома битно за невладине организације, а што ЕХО свакако има, то је интернационална сарадња односно комуникација и умрежавање са интернационалним партнерима и са владиним и невладиним организацијама. ЕХО своју сарадњу поспешује тако што организује многе активности. Једна од таквих је била конференција, на којој је било више учесника, како из Србије тако и из других земаља. Конференција под називом *Poverty & Educational deprivation of Roma children – Challenges during COVID-19 pandemic before and after 2022*. на њој се говорило о томе како се ромска деца сналазе у ситуацијама, не само сиромаштва и образовања него и генерално

образовања у периоду пандемије. О томе су говорили учесници из Србије, Босне и Херцеговине, Немачке, Белгије, САД-а, Швајцарске, Хрватске, Словеније, Велике Британије, Мађарске, Словачке и Чешке Републике. Учесници из ових земаља су описали разне ситуације с којима се суочавају ромска деца, о њиховом раном развоју, њиховим правима, здравственој заштити, браковима у које ступају или трудноћама. Током два дана трајања конференције учесници су изнели своја искуства из праксе у области унапређења образовања, социјалне и здравствене заштите ромске деце. Једна од највећих изазова у периоду пандемије корона вируса јесте било образовање на даљину. Такво образовање је било изазов за све, па и за ромску децу која често нису ни могла да користе могућности е-учења, која нису имали помоћ у коришћењу технологије па врло често нису ни имали технолошка средства уз помоћ којих су могли да се школују. (Статут Екуменске хуманитарне организације, 2022; Стратешки план Екуменске хуманитарне организације за период од 2019. до 2023. године)

Екуменска хуманитарна организација се посебно залаже за омладински рад. Рад са младима чини читав низ активности, друштвене, културне, еколошке, спортске и образовне природе. Када спомињемо рад са младима, ту је уско повезан и волонтеризам. ЕХО, на пример, заједно са својим волонтерима пружа различите услуге, ради даљег развоја локалне заједнице али и промоције волонтеризма и подстицања грађана да помогну угроженима у својој заједници. Волонтери су укључени у разне услуге које спроводи ЕХО, на пример раде на терену, одлазе у свратиште или у основне школе и тако помажу деци којима је потребна извесна помоћ. ЕХО спроводи и друге активности које су везане за омладински рад, а то су радионице другачијег типа као што су уметничке радионице, спортске или креативне. Овакве активности се спроводе у прихватним центрима, Сомбору и Шиду. Окупационе радионице се спроводе у породичном прихватном центру у Шиду тако и у прихватном центру у Сомбору у оквиру пројекта „Подршка у заштити и хуманитарна помоћ људима у покрету“. Окупационе радионице су стваралачког типа, пружају могућност ликовног изражавања и да се кроз један цртеж подели искуство, сан или страх које је особа проживела. Све ове активности организује ЕХО али запослени, сарадници и волонтери доприносе да се такве активности одрже. Битно је напоменути да се ту посебно истичу волонтери који долазе са својим новим идејама и искуствима и покушавају својим вештинама да помогну да се такве активности

спроводе. (Статут Екуменске хуманитарне организације, 2022; Стратешки план Екуменске хуманитарне организације за период од 2019. До 2023.године)

ЕХО је укључен у многе пројекте. Из искуства многих волонтера ове организације чули бисмо да је ова организација укључена у стварање социјалне инклузије. *ЕХО* је увек подстицала активирање и укључивање свих у заједницу, посебно ромске популације која често живи у сиромаштву или у ризику од сиромаштва. Зато она броји многе волонтере који помажу укључивању Рома и других осетљивих група у Србији. Како смо описали рад ове организације, њену историју, сарадњу и рад са волонтерима дошли смо до дела где ћемо описати како се у оквиру ове организације подстиче просоцијално понашање. У наставку овог рада служићемо се специфичним обликом групног интервјуа, фокус групом. Овај вид интервјуа биће реализован са мањим бројем учесника односно волонтерки *ЕХО*-а које деле своја искуства. Волонтерке су укључене у пројекте рада са децом на терену односно у теренски рад са децом која су у ризику да буду укључена у живот или рад на улици као и пројекте подршке образовању социјално депривираних деце у Србији. Како су Роми једна од најугроженијих друштвених група и како њихова деца одрастају у другачијим околностима, *ЕХО* настоји да им помогне и створи квалитетне услове за одрастање. Из тог разлога су волонтерке *ЕХО*-а укључене у ове пројекте и помажу деци, а њихова искуства ће бити приказана.

5. МЕТОДОЛОГИЈА

5.1. Формулација проблема

Пошто смо све више свеснији значаја просоцијалног понашања као и филантропије, треба наставити са повећавањем свести о томе са визијом да ће се у будућности више помагати. Углавном визију о помагању и визију о бољој заједници имају невладине организације. Невладине организације су непрофитне организације које имају циљ да створе хумано, праведно и толерантно друштво. Како настају разни друштвени проблеми тако и са њима настају нове невладине организације или нове мисије невладиних организација. У том контексту оне се баве разним друштвеним питањима. Многе невладине организације, а посебно организације хуманитарног типа настоје да помогну заједници односно појединцима. У том случају они спроводе разне пројекте са својим сарадницима и волонтерима и помажу другима. Зато смо рекли да је то кључ невладиних организација, да оне подстичу просоцијално понашање и да се волонтери уз невладине организације осећају корисним и заслужним за побољшавање ситуација у својој заједници и животима многим породицама и појединцима. Волонтирање је планирана и необавезна активност са циљем да помогне заједници. Ова активност увек приказује просоцијално понашање. Волонтери одређених организација посвећују своје време другима, помажу им и доприносе њиховим животима. Проблем истраживања гласи: У којој мери и како невладине организације подстичу просоцијално понашање код младих волонтера? (Пауновић, 2006; Милиша, 2008)

5.2. Предмет истраживања

Предмет истраживања је анализирање просоцијалног понашања у оквиру једне такве организације. Овај део рада ће се односити на то како волонтери помажу у оквиру ЕХО, како их организација подстиче на помагање и шта их мотивише у томе.

5.3. Циљеви истраживања

Општи циљ:

- Описати и утврдити подстицање просоцијалног понашања у оквиру Екуменске хуманитарне организације

Специфичан циљ:

- Утврдити које програме користи ЕХО како би подстакла просоцијално понашање.
- Сазнати шта мотивише волонtere да доносе добробит заједници

5.4. Доприноси истраживања

Научни допринос:

- Систематизација сазнања о НВО у контексту просоцијалног понашања.

Друштвени допринос:

- Подизање свести о присутности начина да помогнемо другима и укључивању у рад невладиних организација ради добробити заједнице.
- Указивање на добро које нама и другима доноси просоцијално понашање.

5.5. Задаци истраживања

- Испитати како ЕХО припрема програме у оквиру којих помаже другима.
- Испитати колико се појединци осећају корисно када волонтирају у склопу ЕХО.
- Испитати шта волонtere мотивише да помажу својој заједници.

5.6. Хипотезе истраживања

Општа хипотеза:

- Невладине организације подстичу друге да се просоцијално понашају.

Посебне хипотезе:

- ЕХО припрема програме у оквиру којих помаже другима.
- Појединци се осећају корисно приликом волонтирања у склопу ЕХО-а.

- Волонтери су посебно мотивисани како би помогли својој заједници.

5.7. Начин истраживања

Метода истраживања: фокус група

Техника истраживања: фокус групни интервју

Инструмент истраживања: Протокол питања за дискусију

Узорак истраживања: 7 волонтера Екуменске хуманитарне организације, пројектна сарадница и пројектна координаторка

6. РЕЗУЛТАТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

Метода фокус групе је изведена у Екуменској хуманитарној организацији у току састанка волонтера о даљем раду на пројектима. У фокус групи учествовало је 8 особа, шест девојака које активно волонтирају у школи или на терену, пројектна координаторка и пројектна сарадница. Како бих на што бољи начин сагледала да ли су хипотезе мог истраживања тачне имала сам одређена питања која су ми помогла да дођем до одређених резултата. Дискусију сам започела питањима за волонтере, али током дискусије постављала сам и посебна питања за пројектну координаторку Ведрану и пројектну сарадницу Драгану које су запослене у склопу организације и гледају рад из једног угла, док волонтерке гледају из другог угла. Битно је да сазнамо искуство и из угла запосленог као и из угла волонтера мада свакако њихова мишљења су веома слична што се тиче рада са децом, помагањем деци и искуством које имају. Волонтерке су углавном ангажоване у основним школама у Новом Саду, у одељењима где појединцима треба помоћ, а то су најчешће ромска деца пошто она нису увек редовна у школи и не добијају увек адекватну помоћ код куће. Такође, неке волонтерке су ангажоване на терену, где у деловима града остварују контакте са децом која су на улици, упознају их, касније им пружају подршку, едукују их о ризицима рада и боравка на улици и саветују их како да превазиђу одређене потешкоће. Ведрана је пројектна координаторка, заслужна за многе пројекте, у сталном контакту са волонтерима и стално активна у организацији. Драгана је пројектна сарадница у прихватном центру Сомбор ангажована на пројекту „Оснаживање деце и жена избеглица“ организује читав низ активности које доприносе томе да појединци имају осећај припадности групи.

Дискусију сам започела питањем о томе **када су и из ког разлога волонтерке почеле да волонтирају у ЕХО-у**. Прва волонтерка је рекла да је почела пре пет година, била је прва година факултета и желела је одмах да стиче искуство у раду са децом и да помаже деци. Распитала се мало и је наишла на позив за волонтере и тако се прикључила временом организацији. Друга је започела волонтирање пре три године током једног волонтерског ангажмана распитала се о организацији, сазнала да постоји могућност волонтирања у продуженом боравку, послала је мејл организацији и после неког времена почела је са волонтирањем. Следећа је објаснила да је почела пре две године на препоруку

пријатељице која је у то време имала већ годину дана волонтерског искуства у овој организацији. Њена пријатељица је описала да у организацији може наићи на добронамерност и саосећајност запослених и на пријатно друштво у оквиру волонтерског тима. Остале волонтерке су се на сличан начин прикључиле организацији, на основу препоруке других волонтера. Колегиница са одсека описала је једној од волонтерки где волонтира и тако је и она кренула. Оно што ју је мотивисало да се одлучи за овакво волонтирање јесте рад са децом. Понајвише из разлога што није било могућности практичног рада факултету. Једна волонтерка је почела са волонтирањем у ЕХО пре две године пошто је из искуства своје колегинице схватила да је волонтирање добро за њен професионални развој пошто студира педагогију али највише јој се свидело то што би радила са маргинализованим групама што је била њена жеља.

С обзиром да су се волонтерке углавном прикључиле волонтирању на основу препоруке поставила сам питање **Прикључиле сте се углавном на основу препоруке колегиница, да ли сте и ви неком препоручиле да се прикључи ЕХО-у?** Волонтерке су говориле о томе да нису препоручиле никог односно да њихове колегинице не делују толико заинтересовано. Пошто смо биле на састанку пре дискусије Ведрана нас је обавестила о другој школи где су такође потребне волонтерке за рад са децом, Ивана се досетила њене другарице, студенткиње педагогије која би вероватно била заинтересована за волонтирање. **Зашто бисте препоручиле организацију? Шта вам се свиђа код ове организације?** Дејана говори да јој се допада што је увек флексибилно, свако може да иде у школи, терен или у Свратиште онолико пута недељно колико жели и постиже. ЕХО их укључује у све активности, оне могу да присуствују и едукацијама. Милана говори да организација пружа разне могућности и она увек ужива у свим активностима.

Следеће питање је у складу са хипотезом да невладине организације припремају програме у оквиру којих помажу људима. Поставила сам питање волонтеркама: **„На који начин ЕХО кроз своје програме доприноси стварању инклузивне социјалне средине?“** Једна од волонтерки је одговорила овим речима: *Не бих рекла да постоји начин већ више начина на које ова организација доприноси стварању инклузивне социјалне средине. Сама организација, колико је мени познато, има више пројеката који се тичу инклузије. Током ове две године била сам на пројекту у оквиру ког је волонтерски тим под*

тutorством ЕХО-а стварао инклузивну средину у оквиру ОШ „Јожеф Атила“. Циљ је помоћ у инклузији ученика ромске националности, уколико гледамо на националну припадност, и ученика исламске вероисповести, уколико гледамо на религијску припадност. Друга волонтерка је рекла ЕХО кроз своје програме доприноси стварању инклузивне социјалне средине тако што кроз програме које има узима у обзир сву децу (децу која иду у школу, децу која не иду у школу, децу која нису у могућности да иду у школу итд.) и пружа им средину у којој могу да остваре своја права у целости.

Следећа волонтерка је раније волонтирала у школи, али сада је задужена за теренски рад са децом и она говори да ЕХО реализује више различитих програма које деци помажу у њиховом напретку и адаптацији у школи, у побољшању услова за живот, као и квалитетнијем испуњавању њиховог слободног времена и одвраћања од прошње на улици. Кроз програме помажу деци да се она задрже у школама и да не одустају, али волонтери су исто тако ту да школска заједница прихвати сву децу и створи услове за њихов даљи развој. Друга волонтерка се надовезује и говори да је она такође у склопу волонтирања у школи и она мисли да се ЕХО обазире на децу којима је помоћ потребна, самим тим отвара се нова димензија код других ученика да смо сви различити и они сами након одређеног времена схватају да је појединцима потребна помоћ и укључују се у пружање исте. Те стога мислим да ЕХО пружа развој свести о толеранцији и инклузији социјалне средине. Следећа волонтерка исто тако говори да ЕХО настоји да пружи свима једнаку шансу и чини маргинализоване групе видљивим: *Ово настојање се огледа у директној помоћи приликом учења, подели материјала неопходних за школу онима који нису у могућности да то приуште и одржавању бројних радионица са децом чиме се подстиче мотивација за образовање и самим тим обезбеђује боља интеграција у социјалну средину.* И још једна волонтерка је нагласила да ЕХО доприноси стварању социјалне инклузије и тако што организује радионице током целе године, а највише током летњег периода, те радионице су или на терену или у прихватним центрима.

На основу хипотезе да невладине организације подстичу просоцијално понашање питала сам пројектну координаторку Ведрану и пројектну сарадницу Драгану о томе. **Како ЕХО подстиче просоцијално понашање?** Драгана је описала да ЕХО кроз реализацију различитих пројеката и унапређењу положаја различитих рањивих група

подстиче просоцијално понашање. Свакодневним хуманитарним радом и комуникацијом са децом и младима из осетљивих група доприноси квалитету и побољшању њихових услова за живот. Такође се препознаје и истиче квалитет и учинак целог тима што додатно подстиче просоцијално понашање унутар организације. **Да ли можете да наведете и опишете пројекте ЕХО-а који подстичу просоцијално понашање?** То је пројекат „Оснаживање деце и жена избеглица“ која првенствено пружа сигуран и безбедан простор прилагођен деци и женама избеглицама. Такође кроз различите едукативно креативне активности, причу, игру и хуманитаран рад на терену обезбеђује деци која су отишла из својих домова, лепиши, мирнији и безбрижнији боравак у Србији. Пројекат „Подрица у заштити и хуманитарна помоћ људима у покрету“ који кроз хуманитарну помоћ и организовањем различитих окупационих активности пружа боље услове избеглицима у прихватним центрима. Како су Ведрана и Драгана описале пројекте ЕХО-а који подстичу просоцијално понашање волонтерка Милена је објаснила посебно како функционише рад на терену и колико заправо тај пројекат подстиче просоцијално понашање и ствара социјалну инклузију. Милена је више описала теренски рад са децом, како она и још неко од волонтера носе слаткише или грицкалице деци која су на улици и и проводе своје време тако што просе. Ипак волонтерке их боље упознају, настоје да стекну поверење те деце, упућују их на свратиште, где могу да оду и другачије испуне своје слободно време време, да се друже, уче и раде задатке што ће им касније веома значити.

Такође, имала сам питање за Ведрану да **упореди њен рад у организацији пре пет година и сада, да ли осети разлику, шта се то мењало.** Све оно што сам научила на терену олакшава ми рад. Да не бих развила неке идеје које имам само на папиру, а после од неког другог тражила да се реализује, то је немогуће. Помогло ми је да видим шта може да се реализује, да развијем план са информацијама које добијам и да могу да предложим донатору сваку промену. У почетку не бих преговарала тако да нисам била на терену, да нисам стекла прво искуство, да нисам била прво волонтер, па сарадник па координатор. Ведрана говори да је она кроз ових пет година научила да комуницира на лакши начин, размишља о потенцијалним решењима, разуме друге, сагледа ствари из друге перспективе, схвата жеље других и не осуђује друге. Сада, након година искуства рада у ЕХО, она има слободу преговарања, ако неко има неку замисао око пројекта она је слободна да преговара и искаже своје мишљење о томе.

Питање које сам поставила свима јесте **Да ли сматрате да тиме што волонтирате у ЕХО имате више енергије за пружање помоћи?** Све су се сложиле да имају довољно енергије за пружање помоћи. Једна волонтерка је говорила о томе да је у почетку мислила да неће имати довољно енергије за волонтирање, али сада је довољно мотивисана и лакше јој је. Друга волонтерка је радила са децом као тренер, али каже да то није потпуно слично, осим што је кроз тренинге упознавала децу. Трећа волонтерка говори о томе да се лакше сналазе у свим ситуацијама и да свакако има више енергије да свима пружи адекватну помоћ. Ведрана се сећа свог доласка у Свратиште као волонтер, била је доста несигурна, није знала како ће се снаћи, али временом отварају су јој се видици, навикла се на разне ситуације, знала је како треба да одреагује и кроз оно што је научила на факултету и лично искуство увидела је значај у комуникацији. Ведрана говори да она има довољно енергије за пружање помоћи, да јој није тешко да организује активности за децу којој ће то значити, као на пример што је организовала фудбал суботом и она у томе ужива. Научила је да комуницира, да буде срдачна, професионална, културна и базира све на односу поштовања и са децом. И Ведрана и друге волонтерке се често сусрећу са ситуацијама које захтевају брзу реакцију, али научиле су да искораче лакше, промисле и помогну. Ведрана говори о томе да се она не склања у ситуацијама када треба да помогне, пита и не улази у нечији простор без страха, без непријатности, ако види да је потребна помоћ и да тој особи значи она ће тако и приступити. *У таквим ситуацијама, додаје једна волонтерка не стигне баш превише да се размишља, него мора да се реагује. Сматрама да ми лакше одреагујемо у ситуацијама кад видимо да неком треба помоћ, ми смо стално са децом и знамо колико им значи наша помоћ и зато бисмо помогле и другима.*

Екуменска хуманитарна организација може да утиче и на професионални развој волонтерки стога сам поставила питање таквог типа: **Да ли ЕХО кроз своје програме у које сте укључени доприносе вашем професионалном развоју?** На ово питање сам добијала позитивне одговоре и позитивне реакције пошто су одмах волонтерке говориле о томе колико то утиче на њихово искуство и професију. Једна волонтерка је говорила о томе да то доприноси њеним вештинама комуникације како са одраслима тако са децом, њену организованост и рад са људима уопште. Друга волонтерка која је студент основних студија на одсеку за историју, кроз волонтирање у овој организацији може да се информисе о културним особинама других националности и других религија, па и да

стекне искуство у раду са децом и у школи где ће можда у будућности радити. Са друге стране, трећа волонтерка је студент педагогије и она сматра да јој волонтирање даје одређену праксу коју чак не би добила ни да ради као школски педагог јер тај посао захтева папиролошки рад више него рад са децом. Следећа волонтерка се сложила са другим волонтеркама и додала да их ЕХО укључује у бројне едукације и да јој то помаже такође у професионалном развоју. Друга волонтерка говори о сталним позивима, мејловима које добијају од организације да би присуствовале разним конференцијама, радионицама и држим дешавањима. Она сматра да јој ово доноси многе прилике, увек може да се заинтересује за нешто и искористи лепо слободну суботу кад се обично одржавају одређене едукације. Једна од волонтерки истиче значај волонтирања за њено искуство као педагога *Сматрам да је за педагога такво искуство нужно како би на најбољи начин умео да процени које су најефикасније стратегије учења и рада, што свакако може допринети унапређењу наставне праксе.* Надовезала сам се на претходно питање и питала да ли волонтерке очекују да ће пре наћи посао ако волонтирају односно да ли ће им волонтерски рад бити добра основа за проналазак посла. Све су са сигурношћу рекле да им то може помоћи, али у смислу да су научиле да комуницирају, научиле су да раде са децом, да функционишу у школском окружењу и све су оне више повезане и стварају контакте које ће им вероватно значити у будућности.

Волонтерке пролазе кроз разне обуке како би на што бољи начин радиле и у школи и на терану. Такве обуке доприносе њиховом професионалном развоју што су већ саме биле рекле. Управо таква питања сам поставила Ведрани и Драгани. Пошто сам волонтер ЕХО-а врло добро знам да организују обуке али свакако поставила сам питање у вези са обукама, како на пример те обуке изгледају. Ведрана је говорила о томе да *ЕХО организује обуке за волонтере па и за запослене. У складу са афинитетима волонтера и запослених реализују се различите обуке које кроз теоријска али и практична предавања пружају учесницима различита знања и могућности.* И додаје да су обуке организоване тако да поред теоријског дела који укључује упознавање са потребним информацијама учесници имају прилику да и кроз практичне вежбе стекну вештине за деловање. Такође, кроз обуке се отвара могућност размене искустава. Волонтерке су се сложиле, говориле су да се обуке одржавају викендом, да трају скоро цео дан, да проведу дан са другим волонтерима

или са сасвим новим људима али да их такав дан увек испуни пошто науче нешто ново, поделе своја искуства и сете се зашто се баве баш оваквим послом и зашто волонтирају.

Објасните какав вам осећај пружа рад у школи/на терену? Волонтерке су изнеле своја позитивна искуства, објасниле су да рад у школи ствара осећај припадности једне заједнице исто тако да је неописив осећај захвалности и љубави који деца могу пружити након што им је указана помоћ или мало пажње и разумевања. Говориле су о осећају среће али и налету поноса пошто су оне неког нешто научиле или неког насмејале. Једна волонтерка је истакла и осећај ефикасности пошто се стално суочавају са различитом децом и са различитим изазовима, а то пружа одређену динамичност у раду. Друга волонтерка исто тако је истакла осећај испуњености и задовољства и након рада у школи и на терену. Друга волонтерка волонтира и на терену и у школи и ту прави извесну разлику *Имајући у виду и рад на терену и рад у школи, морам признати да код мене бољи осећај изазива рад у школи. Приликом пружања подршке у школи се осећам корисније и можемо да видимо наш учинак. Такође, чешће добијамо повратну информацију о нашем раду у школи него на терену, што је и очекивано.*

Са претходним питањем поставила сам и следеће питање **о томе како се осећају после једног волонтерског дана.** Једна волонтерка преноси прва своје лепе утиске тиме што каже колико год да се умори да јој буде напорно, увек се психички осећа много боље него пре волонтирања. *Деца имају посебну енергију која нам улетила дан и целокупно волонтирање.* Волонтерке нису прећутале да се осећају уморно али су говориле о томе да тај умор значи да су се максимално посветиле том послу и да су сигурно нешто добро урадиле за децу. Друга волонтерка говори: *После кратке паузе и одмора, сумирају се они леви тренуци доживљени тог дана и размишља се о подобним начинима како се надаље тој деци може детињство и време проведено у школи учинити још бољим.* Следећа волонтерка је исто тако рекла да се често осећа уморно пошто ипак треба да испрати дететов темпо, треба га подстицати, треба да буде концентрисан и смирен да би са већом лакоћом радио задатке. Она наводи да се чак некада и незадовољно када осети да дете није успешно решавало задатке и када одлази кући не осећа се испуњено у потпуности, али када волонтира следећи пут буде задовољна јер се покаже другачије. Друга волонтерка је рекла да је то углавном осећај испуњености јер зна да такву помоћ и посвећивање дете

вероватно не би добило код куће. Следећа волонтерка је своја осећања описала овако *Углавном испуњено услед добрих резултата, некада потиштено уколико је детету потребна помоћ која превазилази наше могућности.*

На који начин приступате појединцима којима је потребна помоћ? Ово питање сам поставила ради тога да видим како се волонтерке сналазе у ситуацијама када треба да помогну деци како у школи тако и на терену, на који начин размишљају и колико себе дају у таквим ситуацијама, а заправо из свега тога можемо да видимо колико су заправо мотивисане. Једна волонтерка говори да су најбитнији су први моменти. *Детету је потребно прићи у погодном тренутку и на миран и сталожен начин. Трудим се да дете накратко посматрам и запазим нешто типично за њега и онда то искористим да добијем његово поверење. Након тога рад са тим дететом није нимало тежак.* Друга волонтерка је додала да учитељице буду велика помоћ у тим ситуацијама јер оне дају повратне информације као и када долази ново дете учитељица истакне у чему дете има потешкоће и оне се на то фокусирају. Девојке су углавном истакле да приступ заснивају на сарадњи, разумевању, толеранцији и стпљењу. Касније када се деца навикну, девојке пружају помоћ у складу са реакцијом детета на помоћ и на то како најлакше прима информације и учи односно прилагођавају градиво дететовим способностима. Милана је додала да је на терену углавном присутан неко од запослених у ЕХО-у тако да их они усмеравају и пружају подршку.

Имала сам питања у вези са мотивацијом волонтера и за запослене у ЕХО и за волонтерке. За запослене сам имала питање: **На који начин мотивишете волонтере да наставе са волонтирањем?** Драгана и Ведрана су углавном рекле да волонтере мотивишу одређеним обукама, семинарима који су разноврсни и пружају могућност стицања нових знања и вештина и имају прилику да се лично и професионално развијају. Тиме што се упознавају и деле искуства волонтери мотивишу једни друге и успевају да у раду са децом буду што бољи. Питала сам Ведрану и Драгану и како сарађују са волонтерима. Оне су говориле у доброј сарадњи. Говориле су како су волонтерке изузетно посвећене и спремне на креативан и иновативан рад, оне и примењују своја знања и вештине и доносе нове идеје и на тај начин решавају многе проблеме у раду.

Такође, питала сам волонтерке шта њих **највише мотивише да одлазе у школи или на терен**. Једна волонтерка говори: *Мотивише ме пре свега жеља да пружим подршку и шансу за напредак онима који су у оваквом систему невидљиви*. Мотивацију углавном проналазе у деци, њиховом напретку али исто тако и пријатна атмосфера коју ствара Ведрана у волонтерском тиму и стручно усавршавање. Ведранину подршку посебно је истакла једна волонтерка *Највећа мотивација је дефинитивно дечја енергија коју попримамо приликом рада са њима*. Такође, повратна информација и подршка од Ведране која је координатор пројекта много значи. Она нам константно говори и показује да вреднује и цени наш рад. Једна волонтерка говори да њу мотивише то што она уопштено воли рад са децом стога је сама та љубав према таквом раду њена унутрашња мотивација. Следећа волонтерка додаје *Највише ме мотивише то што имам осећај да могу колико толико да пружим малишанима и да им помогнем*.

На основу хипотезе да се појединци односно волонтери осећају корисно током волонтирања у невладиној организацији поставила сам и питање **Да ли можете да опишете ситуацију у којој сте се увериле да се ваш труд исплати?** Девојке нису испочетка могле да се сете конкретне ситуације али су се кроз разговор досетиле. Ивана је говорила о осећају да она сваки дан увиди барем мало да се њен труд исплати, деца стичу и поверење, обраћају се волонтеркама за савете, а не само за учење и кад упореди знање на почетку и крају полугодишта види да се труд исплатио. Девојке су највише говориле о ситуацијама када дете самостално уради задатак које није знало пре вежбања са њима, када се нечије понашање поправи на боље, када виде да самостално пружају и траже помоћ када им затреба. Једна волонтерка је објаснила да је она кроз континуиран рад са једним дечаком помогла да савлада градиво и да употпуни многе недостатке које имао и да тиме стигне своје другаре у разреду. Друга волонтерка је видела да се њен труд исплатио пошто ју је учитељица питала да ли би желела да остане у продуженом боравку да ради као учитељица. Она није сигурна да ће се то сигурно десити али значило јој је то питање, видела је да учитељица има позитивно мишљење о њеном раду и да би могла да јој буде колегиница.

7. ЗАКЉУЧАК

У закључку овог рада треба изнети чињеницу да је хипотеза да невладине организације подстичу просоцијално понашање заиста тачна. Резултати овог истраживања потврдили су постављену хипотезу да ЕХО подстиче просоцијално понашање, свакодневно делује алтруистично, да раде на пројектима који помажу другима и да се осећају увек лепо и корисно када виде и осете да су помогли деци у школи. Волонтерке су говориле о томе како иду у школе или на терен да помажу деци и како уживају у томе да их науче нешто и улепшају им дан и то је прави пример просоцијалног понашања.

7.1. Дискусија

ЕХО припрема пројекте у оквиру којих помаже другима. О овоме су највише говориле Ведрана и Драгана, истакле су да постоје пројекти „Оснаживање деце и жена избеглица“ и „Подршка у заштити и хуманитарна помоћ људима у покрету“. Ови пројекти помажу другима, на пример кроз информисање, креативне радионице и едукативне активности. Едукатори, сарадници и волонтери смишљају ове активности како би што више постизали циљеве пројеката. Пројекти нису само ту да улепшају рад, него да се заправо нешто чини како би се помогло угроженима, у случају поља деловања ЕХО-а највише избеглицама и ромској популацији. Пројекти захтевају свакако смислене циљеве, задатке, резултате и повратну информацију али најзначајније је да у оквиру ових пројеката угрожена популација нађе разумевање и препозна помоћ организације. Волонтерке су такође помињале значај пројеката и да оне делују у склопу њих, препознају њихов значај и покушавају на што бољи начин да прилагоде свој рад њиховим циљевима. Сви који делују у оквиру ових пројеката, настоје да смање угроженост миграната који се налазе у прихватним центрима у Србији и покушавају да сарађују са њима на толерантан и миротворан начин. Пројекти јесу битан део сваке организације, показују колико и на који начин организација делује и стога увек треба подстицати стварање нових пројеката на основу одређених друштвених проблема.

Поједине НВО имају своје циљеве али не настоје да их остваре, броје многе волонтере, више се базирају на бројеве, саму евалуацију касније, писање пројеката али не остварују пројекат у складу са циљевима. Оно што је посебно код ЕХО-а то је да често прави нове пројекте, уводи иновације и стално има нове предлоге, нове едукације и из тог разлога волонтери никад не забораве ову организацију. Ми као волонтери ове организације смо присуствовали многим обукама, стога како су навеле волонтерке тако бих и ја рекла да ЕХО и утиче на наш професионални развој. Уједно, повезујемо се са осталима, упознајемо се комуницирамо. Комуникација и позитивно искуство јесу разлог зашто се неки волонтери прикључили. Из одговора на питање како су почеле да волонтирају у ЕХО, волонтерке су углавном говорила на основу позитивног искуства својих колегиница са факултета. То позитивно искуство сам увидела и у питању о мотивацију, односно шта је оно шта их мотивише да волонтирају. Волонтерке су одговориле и пријатна атмосфера, односно друштво које налазе у ЕХО-у. Исто тако, волонтерке говоре о томе како их ЕХО позива на таква већ споменута дешавања, али и да се повезују и да ЕХО изузетно утиче на њихов развој у професионалном смислу, као што је навела једна волонтерка да је после три године доживела да је учитељица у продуженом боравку пита да ли би она радила у продуженом боравку као учитељица односно да јој буде колегиница.

Волонтери су посебно мотивисани како би помогли својој заједници. Чланак који више описује волонтирање *Однос младих према волонтирању, слободном времену и раду* (Милиша, 2008) говори да су млади људи свесни да не користе своје слободно време на најквалитетнији начин, али они исто тако имају осећај за друге и за тимски рад. Насупрот тог рада, ово истраживање говори да млади људи користе своје слободно време на другачији начин, помажући другима уз велику мотивацију. Из примера ЕХО-а можемо да тврдимо да волонтери јесу мотивисани, да саму мотивацију проналазе у раду са децом, а посебно су мотивисани када приметите напредак детета. Мотивацију проналазе у томе и што волонтирање може да им допринесе добро у смислу стручног усавршавања и да ће им дати одређено искуство у даљем раду. Тачно је да почињу са волонтирањем и због стручног усавршавања и самог искуства, али волонтерке су углавном истицале да им је највећа мотивација то што помажу деци, што желе да пруже подршку свима, највише маргинализованим групама. Просто је тако да оне налазе мотивацију у томе што раде са

децом и из питања о томе када приметите да се њихов труд исплати увидела сам да њихова мотивација произилази и из добрих резултата детета, из тога што дете види у њима пријатеља и особу од поверења и то што могу схвате градиво и самостално ураде задатак. Сам осећај испуњености, ефикасности и среће јесте њихова мотивација и стална воља да све више и више времена посвете онима којима треба помоћ. Када погледамо са те стране да волонтерке налазе мотивацију у самој дечијој срећи можемо рећи да невладина организација подстиче просоцијално понашање код оних појединаца који су сами алтруистични и емпатични, али и да НВО њих повезује, даје добре примере и подржава у таквом поступању. Волонтерке ЕХО организације јесу посебно мотивисане како би помогле деци у школи, на терену па и самој својој заједници и суграђанима. (Милиша, 2008)

Невладине организације самим тим што подстичу просоцијално понашање и што се волонтери на крају дана осећају задовољно и испуњено оне стварају појединцу један исто тако посебан осећај, а то је да су тог дана били корисни, да су неком испунили дан и да се њихов труд исплатио. Тако су била смишљена питања у вези са тим колико су волонтерке корисне и задовољне и закључак јесте да се осећају корисно приликом волонтирања у склопу невладине организације. Међутим, оне су говориле о томе и да постоје тренуци где не виде да су биле превише корисне током волонтирања али то објашњавају тако што образовни процес и учење не могу увек да буду ефикасни, деца нису увек концентрисана и спремна на учење. Иако, постоје такви проблеми у раду са децом и таквом врстом волонтирања, волонтерке често виде да се њихов труд исплати, посебно кад упореде знање и сналажење детета на почетку и на крају полугодишта. Осећају се корисно када деца после неког времена самосталне раде задатке, када убрзо примене тачан поступак задатка и када поправе своје понашање. За такве резултате заслужне су и волонтерке ЕХО-а, оне се стога осећају испуњено и имају жељу да даље раде са децом. За осећај корисности током волонтирања заслужна је и сама воља за рад. Уколико су вољне да волонтирају и помажу деци, волонтерке ће и постизати већи успех у раду са децом и осећаће се корисније. Ово значи да је веома битна унутрашња мотивација да би се волонтерке осетиле корисним приликом волонтирања.

7.2. *Закључна разматрања*

Волела бих на крају овог рада да кажем понешто из свог искуства, током волонтирања у ЕХО. Заједно са ЕХО стицала сам прва искуства у раду са децом што ми је доста помогло касније. Оно што ми је волонтирање омогућило јесте да током студија стичем одмах и практично знање. Сматрам да није било ЕХО-а и волонтирања да бих на студирање гледала другачије, овако сам све време усклађивала обавезе, била у сталном контакту са децом, учитељицама и другим волонтеркама. Доста је лакше када испуњавамо своје време и на другачије начине током студија. Почела сам да волонтирам само због тога што сам желела да радим са децом и да будем корисна на неки начин, а касније сам видела да сам постала доста толерантнија, да имам више разумевања и да имам вољу да помогнем свима. У школи сам се све време сусретала са разном децом и у свима сам виђала жељу да постигну одређене резултате, мотивисале смо их и давале им снагу да се покрену. Друге волонтерке су исто о томе говориле током дискусије и поделила сам то мишљење са њима, да смо ми дајемо одређено и знање и снагу тој деци. Често сам и размишљала о томе колики је значај наше помоћи, деца су обично први или други разред, тек уче да пишу, читају и рачунају, они немају често помоћ код куће, доста је случајева да родитељи деце ни не знају српски језик, стога све око домаћих задатака и учења је уз помоћ учитељица и нас волонтера. За мене су дани волонтирања увек били некако испуњени, добијала сам писма од деце које сам учила да пишу и читају, када се појавим на вратима да ми трче у загрљај или да ме уче њихов језик након што заједно урадимо домаћи задатак из српског. У томе сам се осећала веома испуњено и увек сам после таквих ситуација и лепо проведених дана у школи увиђала да се мој труд исплати. Прија ми да будем корисна и да неком помогнем, а то сам посебно развила са организацијом. Управо из тог разлога, одлучила сам да пишем о оваквој теми, да посебно истакнем мотиве просоцијалног понашања, укажем на значај таквог понашања у НВО, а желела сам исто тако да пример тога буде ЕХО пошто сам ту стицала прва искуства и увидела шта све једна НВО може подстицањем просоцијалног понашања. Кроз методу фокус групе односно кроз разговор са волонтеркама схватила сам да нисам једина која је стекла такво искуство и која је увидела значај сваког одласка у школу или на терен и сваке врсте помоћи коју смо пружиле деци. Ми им помажемо не само у изради домаћих задатака и учењу, него им

помажемо и у комуникацији, социјализацији, подстичемо их да шире знање и мотивишемо их да уче код куће и укажу значај образовања у њиховој заједници, а свиме тиме стварамо социјалну инклузију.

8. БИБЛИОГРАФИЈА

1. **Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M.** (2007). Prosocial behaviour. *Social psychology* (357-385). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
2. **Crole, B., Fine, C.** (2003). Die Vorteile strategischer Planung. *Erfolgreiches Fundraising - auch für kleine Organisationen.*, (7-20). Orell Füssli Verlag, Zürich.
3. **Кочовић, Д.** (2007). Општи приступ доктринама и пракси социјалне политике. *Социјална политика – Друго допуњено издање*, (95-113). Универзитет у Београду, Факултет политичких наука.
4. **Лукић, Р.** (1989). О социологији Огиста Конта. *Курс позитивне филозофије*, (5-17). НИО, „Универзитетска ријеч“ Никшић.
5. **Павловић, З.** (1993). Феноменологија невладиних организација. *Међународне невладине организације и UNESCO*, (10 – 30). Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад: Правни факултет.
6. **Пауновић, Ж.** (2006). Појам, улога и значај невладиних организација у савременим друштвима. *Невладине организације – Правни и политички статус НВО у Србији* -, (17-25). Београд: ЈП Службени гласник.
7. **Таипале, И.** (2020). Услужни центар за развојну сарадњу. Станица мира. Кампања заједничке одговорности. Дан глади у организацији Црвеног крста. *100 друштвених иновација из Финске* (79-93). Београд, Златибор: Ковачница прича, Београд-Златибор, Центар за студије културе, Факултет политичких наука Универзитета у Београду.
8. **Тим Републичког завода за социјалну заштиту.** (2013) Волонтерски менаџмент У: *Приручник за обуку волонтера за децу и младе са сметњама у развоју. Смернице за пружоце услуга социјалне заштите* (13-21). Републички завод за социјалну заштиту. Београд.

9. **Штрбац, К.** (2008). Невладине хуманитарне организације. *Хуманитарне организације у збрињавању цивилног становништва у ванредним ситуацијама*, (97-110). Београд: Војноиздавачки завод.

Дигитални извори:

1. **Batson C. D., Powell, A.**, (2003). Altruism and prosocial behavior. У: *Handbook of Psychology* (463-470). John Wiley & Sons, Inc. <https://static1.squarespace.com/static/592b5bbfd482e9898c67fd98/t/5d116b1e85a6ee00014fd853/1561422623023/batson.pdf>.
2. **Bourdieu, P.** (1986). Forms of capital. In: J. G. Richardson (ed.), *Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood, pp. 241–258. <https://www.socialcapitalgateway.org/sites/socialcapitalgateway.org/files/data/paper/2016/10/18/rbasicsbourdieu1986-theformsofcapital.pdf>.
3. **Cuadrado E., Tabernero C., Steinel W.** (2014). Motivational determinants of prosocial behavior: What do included, hopeful excluded, and hopeless excluded individuals need to behave prosocially? *Springer Science & Business Media B.V.* (344-355). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26779103>.
4. **Darley, J. M. & Latané, B.** (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8, 377-383. <https://www.neshaminy.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=34376&dатаid=51136&FileName=Article%2010%20To%20Help%20or%20Not%20to%20Help.pdf>.
5. **Farmer S. M., Vann Dyne, L.** (2016). Organization-specific prosocial helping identity: Doing and belonging as the basis of “being fully there”. *Journal of Organizational Behavior, J. Organiz. Behav.* (769-791). Доступно на: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/job.2166>.

6. **Lazar, A., Hatos, A.** (2019). European Philanthropic Behavior Patterns: Charitable Giving, Non-profit And Welfare Regimes In The European Union. *Transylvanian Review of Administrative Sciences, Special Issue 2019* (21-44). <https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/611>.
7. **Moynihan, D.P., DeLeire, T., Enami, K.** (2013). A Life Worth Living: Evidence on the Relationship Between Prosocial Values and Happiness. *American Review of Public Administration* (311-326). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6588195/>.
8. **Payton, R.L., Moody, M.P.,** (2008). Understanding Philanthropy: Its Meaning and Mission, Bloomington: Indiana University Press. (1-27). <https://facultyweb.kennesaw.edu/uzimmerm/docs/Payton%20MoodyUnderstanding%20Philanthropy.pdf>.
9. **Peetz, J., Howard A. L.** (2020). Balancing Prosocial Effort Across Social Categories: Mental Accounting Heuristics in Helping Decisions. *Personality and Social Psychology Bulletin* 47(9). (1414-1429). <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0146167220976683>.
10. **Putnam, R. D.** (2000). *Bowling Alone : The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster Paperbacks. <https://www.socialcapitalgateway.org/content/book/putnam-r-d-2000-bowling-alone-collapse-and-revival-american-community-new-york-simon-sc>
11. **Valenzuela, C., Martinez M. L., Cumsille P.** (2018). Validation of the Factorial Structure of Social Capital in Youth Involved in Prosocial and Political Organizations. *Youth & Society* 2020, Vol. 52(8) (1359–1376). <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0044118X18800818>.
12. **Wispe, L.** (1987). History of the concept empathy. *Empathy and its development*, (17-38).

https://books.google.rs/books?hl=sr&lr=&id=PvQ4AAAAIAAJ&oi=fnd&pg=PA17&dq=titchener+psychology+empathy+pdf&ots=Kn2P9snnxt&sig=nvdl6uRjfSEw8_B8apztLWg85m4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

13. **Гостовић, Д.** (2018). Социјални капитал и јавна политика. У: *Политичка ревија бр.2* (133-149). Факултет за међународну политику и безбедност, Универзитет Унион – Никола Тесла, Београд.

<https://www.ips.ac.rs/wpcontent/uploads/2018/09/PR-56-7.pdf>.
14. Екуменска хуманитарна организација (2019 - 2023). Стратешки план Екуменске хуманитарне организације за период од 2019. до 2023. године.
http://ehons.org/rs/uploaded/PDF/SRB_StratPlanEHO2019-2023.pdf.
15. Екуменска хуманитарна организација (2022). Статут Екуменске хуманитарне организације. <http://ehons.org/rs/uploaded/Statut%2026.5.2022..pdf>.
16. **Махмић, Б.** (2018). „Психолошке одреднице спремности на психолошки рад“. Завршни магистарски рад, Сарајево: Филозофски факултет, Универзитет у Сарајеву. https://www.ff.unsa.ba/files/zavDipl/18_19/psi/Belma-Mahmic.pdf.
17. **Милиша, З.** (2008). Однос младих према волонтирању, раду и слободном времену. *Diacovensia XVI* 1.-2. (93-112). <https://hrcak.srce.hr/file/57124>.
18. **Спасеновић, В.** (2008). Вршњачки односи и школски успех. *Прикази* (426-429) Институт за педагошка истраживања, Београд.
<https://starisajt.pedagog.rs/nastava%20i%20vaspitanje/2008-3/vrsnjacki%20odnosi%20i%20skolski%20uspeh.pdf>.

9. ПРИЛОЗИ

Протокол питања на основу којих је спроведена метода фокус групе:

Питања за волонтерке Екуменске хуманитарне организације:

1. Када сте и зашто почеле да волонтирате у ЕХО?
2. Прикључиле сте се углавном на основу препоруке колегиница, да ли сте и ви неком препоручиле да се прикључи ЕХО-у?
3. На који начин ЕХО кроз своје програме доприносу стварању инклузивне социјалне средине?
4. Да ли ЕХО кроз своје програме у које сте укључени доприносу вашем професионалном развоју?
5. Да ли мислите да ћете лакше наћи посао ако волонтирате?
6. Објасните какав вам осећај пружа рад у школи/на терену?
7. Како се осећате након волонтирања?
8. На који начин приступате појединцима којима је потребна помоћ?
9. Шта вас мотивише да волонтирате и учествујете у активностима?
10. Да ли можете да опишете ситуацију у којој сте се увериле да се ваш труд исплати?
11. Шта вам се највише свиђа код ЕХО-а?
12. Да ли сматрате да тиме што волонтирате у ЕХО имате више енергије за пружање помоћи?

Питања за пројектне координаторе Екуменске хуманитарне организације Ведрану Бјелајац и Драгану

1. Како сарађујете са волонтерима?
2. Како ЕХО подстиче просоцијално понашање?
3. На који начин мотивишете волонтере да наставе са волонтирањем?
4. Да ли организујете обуке за волонтере?
5. Како обуке изгледају?
6. Да ли можете да наведете и опишете пројекте ЕХО-а који подстичу просоцијално понашање?
7. Када упоредиш свој рад у ЕХО пре пет година и сада да ли видиш разлику?